

PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA UOKiK W POZNANIU

ul. Zielona 8, 61-851 Poznań
Tel. (0-61) 852-15-17, 852-77-50, Fax (0-61) 851-86-44
E-mail: poznan@uokik.gov.pl

Poznań, dnia 27 grudnia 2010r.

RPZ- 61/17/10/AR

DECYZJA nr RPZ 32/2010

Stosownie do art. 33 ust. 6 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. nr 50 poz. 331 ze zm.), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, wszczętego z urzędu wobec Wyższej Szkoły Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

I. na podstawie art. 26 ust. 1 ww. ustawy uznaje się za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów, określone w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ww. ustawy, bezprawne działania Wyższej Szkoły Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu, polegające na stosowaniu we wzorcu o nazwie „umowa”, obowiązującego na studiach stacjonarnych I i II stopnia oraz studiach niestacjonarnych I i II stopnia postanowień, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ kpc, o treści:

1. § 4 „*Student zgłaszając wolę podjęcia studiów w Uczelni wpłaca jednorazowo kwotę 500 PLN (pięćset złotych) tytułem wpisowego, które nie podlega zwrotowi w przypadku nie zawarcia przez strony umowy o odbywaniu studiów, bądź rozwiązania umowy w trybie § 11 jej treści, oraz ukończenia studiów. Wpisowe pokrywa koszty administracyjne związane z przyjęciem Kandydata na studia*”
2. § 12 „*W przypadku odstąpienia od umowy przed rozpoczęciem pierwszego roku studiów, w terminie do 15 września Student traci wpisowe w kwocie 500 PLN (...)*”

i nakazuje się zaniechanie ich stosowania.

II. na podstawie art. 27 ust. 2 w zw. z art. 27 ust. 1 ww. ustawy uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, określoną w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ww. ustawy, bezprawne działania Wyższej Szkoły Hotelarstwa i Gastronomii, polegające na stosowaniu we wzorcu o nazwie „umowa”, obowiązującego na studiach stacjonarnych I i II stopnia oraz studiach niestacjonarnych I i II stopnia postanowienia, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ kpc, o treści:

§ 9 ust. 2 „*Rektor ma prawo skreślić Studenta z listy Studentów, jeżeli pozostanie on w zwłoce z opłatą czesnego przez kolejne dwa miesiące według § 8 umowy. W przypadku złożenia przez Studenta uzasadnionego odwołania i zgody Rektora na reaktywację, Student zobowiązany jest do opłacenia kosztów reaktywacyjnych wg decyzji Rektora*”;

i stwierdza się zaniechanie jej stosowania z dniem 15 września 2010 r.

III. na podstawie art. 26 ust. 1 ww. ustawy uznaje się za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów, określone w art. 24 ust. 1 i 2 ww. ustawy, bezprawne działania Wyższej Szkoły Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu, polegające na pobieraniu opłaty za wydanie indeksu, legitymacji, książeczki zdrowia oraz dyplomu ukończenia studiów wraz z dwoma odpisami w wysokości stanowiącej równowartość 100 Euro, co narusza § 20 ust. 1 i 2 pkt 1, 2, 3 i 4 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2006 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów (Dz. U. Nr 224, poz. 1634 ze zm.),

i nakazuje się zaniechania jej stosowania

IV. na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, nakłada się na Wyższą Szkołę Hotelarstwa i Gastronomii:

- 1) w związku z naruszeniem zakazu, o którym mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ww. ustawy, w zakresie opisanym w pkt I sentencji niniejszej decyzji, karę pieniężną w wysokości 13 153 zł (słownie: trzynaście tysięcy sto pięćdziesiąt trzy złote), płatną do budżetu państwa;
- 2) w związku z naruszeniem zakazu, o którym mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ww. ustawy, w zakresie opisanym w pkt II sentencji niniejszej decyzji karę pieniężną w wysokości 5 115 zł (słownie: pięć tysięcy sto piętnaście zł), płatną do budżetu państwa;
- 3) w związku z naruszeniem zakazu, o którym mowa w art. 24 ust. 1 i 2 ww. ustawy, w zakresie opisanym w pkt III sentencji niniejszej decyzji, karę pieniężną w wysokości 14 614 zł (słownie: czternaście tysięcy sześćset czternaście zł), płatną do budżetu państwa.

Uzasadnienie

W związku z otrzymaną skargą konsumentką Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów- Delegatura w Poznaniu (dalej: Prezes Urzędu) wszczął postępowanie wyjaśniające, mające na celu wstępne ustalenie, czy działania Wyższej Szkoły Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu (dalej także: WSHiG, Szkoła, Uczelnia) związane ze świadczeniem usług edukacyjnych mogą uzasadniać wszczęcie postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Przedmiotem tego postępowania było w szczególności ustalenie, czy Uczelnia stosuje postanowienia wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.

W toku postępowania Szkoła przedłożyła stosowane aktualnie w obrocie prawnym wzorce umów o naukę dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych I i II stopnia oraz wzorce obowiązujących regulaminów i zarządzeń określających prawa i obowiązki studentów. Uczelnia poinformowała także, że w oparciu o przedłożone wzorce w latach akademickich 2008 – 2010 zawarła łącznie [...] umowy o naukę. Jednocześnie Szkoła wskazała, iż w ww. okresie rozwiązano ze studentami, w związku z rezygnacją studentów z nauki, [...] umów, w tym [...] przed rozpoczęciem roku akademickiego i [...] po rozpoczęciu roku akademickiego. Regulamin studiów Wyższej Szkoły Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu został natomiast zatwierdzony decyzją Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 marca 2007 r.

Nadto, w toku postępowania wyjaśniającego, poprzedzającego wszczęcie niniejszego postępowania, Rektor Uczelni podniósł, że w 2004 r. Prezes Urzędu przeprowadził, pod. sygn. akt RPZ-62/11/04, kontrolę stosowanych przez Uczelnię wzorców umów. W ocenie Wyższej Szkoły Hotelarstwa i Gastronomii, w toku przedmiotowego postępowania doszło do pozytywnego uzgodnienia z Prezesem Urzędu treści ww. wzorców

Mając na uwadze ustalenia poczynione w toku postępowania wyjaśniającego, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów postanowieniem z dnia 2 lutego 2010 r. wszczął postępowanie w związku z podejrzeniem stosowania przez WSHiG praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów określonych w:

1. **art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1** ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, polegających na stosowaniu we wzorcach umów o świadczenie usług edukacyjnych postanowień, wpisanych do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone, o których mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., o treści:
 - a) § 4 „*Student zgłaszając wolę podjęcia studiów w Uczelni wpłaca jednorazowo kwotę 500 PLN (piećset złotych) tytułem wpisowego, które nie podlega zwrotowi w przypadku nie zawarcia przez strony umowy o odbywaniu studiów, bądź rozwiązania umowy w trybie § 11 jej treści, oraz ukończenia studiów. Wpisowe pokrywa koszty administracyjne związane z przyjęciem Kandydata na studia*”
 - b) § 12 „*W przypadku odstąpienia od umowy przed rozpoczęciem pierwszego roku studiów, w terminie do 15 września Student traci wpisowe w kwocie 500 PLN (...)*”
 - c) § 9 ust. 2 „*Rektor ma prawo skreślić Studenta z listy Studentów, jeżeli pozostanie on w zwłoce z opłatą czesnego przez kolejne dwa miesiące według § 8 umowy. W przypadku złożenia przez Studenta uzasadnionego odwołania i zgody Rektora na reaktywację, Student zobowiązany jest do opłacenia kosztów reaktywacyjnych wg decyzji Rektora*”.
2. **art. 24 ust. 1 i 2** ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, polegającej na pobieraniu opłaty za wydanie indeksu, legitymacji, książeczki zdrowia oraz dyplomu ukończenia studiów wraz z dwoma odpisami w wysokości stanowiącej równowartość 100 Euro, co może naruszać § 20 ust. 1 i 2 pkt 1, 3 i 4 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2006 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów (Dz. U. Nr 224, poz. 1634 ze zm.), zgodnie z którym uczelnia może pobierać opłatę wyłącznie za wydanie legitymacji studenckiej, indeksu, dyplomu oraz dokumentu stwierdzającego ukończenie studiów podyplomowych i to w wysokości zgodnej z poniesionymi kosztami wykonania ww. dokumentów, nie wyższej jednak niż odpowiednio: 4 zł za indeks, 5 zł za legitymację studencką oraz 60 zł za dyplom ukończenia studiów wraz z dwoma jego odpisami.

Ustosunkowując się do przedstawionych zarzutów, pismem z dnia 15 września 2010 r., Uczelnia podniosła, że kwota 500 zł wpisowego uwzględnia faktyczne koszty ponoszone przez Szkołę, a związane z przyjęciem kandydata na studia. Przedstawiła także szczegółową kalkulację ww. opłaty, w której uwzględniono m.in. koszty reklamy Uczelni w mediach, koszty opracowania, wydrukowania i rozpowszechniania informatora dla kandydatów na studia, koszty osobowe działu obsługi studenta, działu dokumentacji, Rektoratu wraz z wynagrodzeniem Rektora podejmującego decyzję o przyjęciu kandydata na studia. Opłata ta obejmuje również koszty mediów za okres naboru kandydatów (lipiec – wrzesień danego roku) oraz kwoty najmu lokali użytkowych dla potrzeb Szkoły. Równocześnie Rektor ww. Uczelni wskazał, że aby

przyszły student Szkoły mógł podjąć „wyrażoną i uzasadnioną” decyzję o chęci lub podjęciu nauki w WSHiG, ewidentnie ponoszone są koszty osobowe i bezosobowe, które Uczelnia pokrywa wyłącznie z własnych statutowych wpływów. Jako uczelnia niepubliczna, Szkoła nie otrzymuje żadnych dotacji i tym samym musi kalkulować przychody i koszty na cały rok akademicki z rocznym, a nawet trzyletnim wyprzedzeniem związanym z okresem przebiegu studiów licencjackich (3 lata) i magisterskich (5 lat). Szkoła powołała się również na odpowiedź Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego na interpelację poselską nr 1769 z dnia 31 marca 2008r., w której ww. minister stwierdził, że zgodnie z treścią art. 99 ust. 4 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, zasady i wysokość opłat związanych z przebiegiem studiów określa organ wskazany w statucie.

Odnosząc się z kolei do zakwestionowanego przez Prezesa Urzędu postanowienia § 9 ust. 2 wzorców umów o naukę, Uczelnia podkreśliła, że w każdym przypadku zalegania studenta z opłatą czesnego przez okres kolejnych dwóch miesięcy, skreślenie z listy studentów poprzedzone jest dodatkowym wezwaniem studenta do zapłaty zaległości. Niemniej jednak Szkoła z dniem 15 września 2010 r. zmieniła treść kwestionowanego wzorca poprzez dodanie do treści pierwszego zdania tego ustępu następującej treści: „*i mimo wezwania na piśmie do zapłaty zaległego czesnego za co najmniej dwumiesięczny okres, nie zapłaci zaległej kwoty w terminie 14 dni od daty doręczenia wezwania*”.

W zakresie zarzutu naruszenia § 20 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2006 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów, Uczelnia zajęła stanowisko, iż na podstawie art. 99 ust. 4 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, przywołane rozporządzenie w części dotyczącej opłat związanych z wydaniem określonych w nim dokumentów dotyczy wyłącznie uczelni publicznych, które w całości lub w znacznej części pokrywają w tym zakresie koszty z dotacji publicznych. Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu jako uczelnia niepubliczna, pokrywa wszystkie koszty z własnych przychodów (czesnego) oraz innych opłat związanych z przebiegiem studiów, które to opłaty leżą w gestii statutowych organów Uczelni. Szkoła przedłożyła nadto kalkulację pobieranych od studentów opłat. Z przedmiotowej kalkulacji wynika, iż łączny koszt wydania określonych w rozporządzeniu dokumentów, a dodatkowo sporządzenia kart egzaminacyjnych, protokołów egzaminacyjnych oraz obsługi techniczno – personalnej, w przeliczeniu na jednego studenta, wynosi [...] zł.

Pismem z dnia 21 grudnia 2010 r., zajmując końcowe stanowisko w sprawie, Uczelnia oświadczyła, że postanowiła wykreślić z treści zakwestionowanego przez Prezesa Urzędu postanowienia § 4 wzorców umów o naukę następującą treść: „które nie podlega zwrotowi w przypadku nie zawarcia przez strony umowy o odbywaniu studiów”. Ostatecznie zatem ww. postanowienie otrzymało brzmienie: „student zgłaszając wolę podjęcia studiów w Uczelni wpłaca jednorazowo kwotę 500 PLN (pięćset złotych) tytułem wpisowego, która nie podlega zwrotowi w przypadku rozwiązania umowy w trybie § 11 jej treści, oraz ukończenia studiów. Wpisowe pokrywa koszty administracyjne związane z przyjęciem Kandydata na studia”. Równocześnie Szkoła poinformowała, że w praktyce nigdy nie wystąpiły przypadki, aby kandydat na studenta, po uiszczeniu wpisowego nie podpisał umowy o naukę i utracił wpłacone wpisowe.

Prezes Urzędu ustalił, co następuje:

Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu jest uczelnią niepubliczną wpisaną do rejestru uczelni niepublicznych i związków uczelni niepublicznych prowadzonego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nr 29. Uczelnia prowadzi działalność edukacyjną w zakresie: wyższych studiów zawodowych i studiów magisterskich.

W ramach prowadzonej działalności edukacyjnej Uczelnia zawiera umowy z konsumentami posługując się 4 wzorcami umów (dalej: umowy o naukę), których postanowienia są co do zasady identyczne, a różni je tylko wskazanie trybu stacjonarnego i niestacjonarnego, stopień studiów, informacyjna wysokość czesnego oraz wskazanie tytułu naukowego, który uzyskuje absolwent ww. studiów. W pozostałym zakresie postanowienia ww. umów o naukę są tożsame.

W roku akademickim 2008-2010 w oparciu o ww. wzorce zawarto łącznie [...] umowy o naukę, z czego [...] umów o naukę w roku akademickim 2008/2009 i [...] umów o naukę w roku akademickim 2009/2010. W aktualnym roku akademickim Uczelnia podpisała ze studentami [...] umów (dane na dzień 2 września 2010 r.). W roku akademickim 2008/2009 r. rozwiązano łącznie [...] umów, zaś w kolejnym roku akademickim [...] umowy.

W prowadzonym postępowaniu Prezes Urzędu ustalił, że przytoczone powyżej postanowienia wzorców umów o naukę są tożsame z postanowieniami wpisanymi do rejestru niedozwolonych postanowień umownych.

W rejestrze niedozwolonych postanowień umownych zamieszczono postanowienia o treści:

Poz. 1297. *Oplaty w postaci wpisowego oraz czesne nie podlegają zwrotowi* (wpis na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie- Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów- dalej: SOKiK z dnia 3 kwietnia 2006r. sygn. akt XVII Amc 19/05).

Poz. 426. *Wpłacona w momencie zapisu kwota 150 zł jest przeznaczona na pokrycie kosztów administracyjnych i dystrybucyjnych i nie podlega zwrotowi* (wpis na podstawie wyroku SOKiK z dnia 9 czerwca 2003r. sygn. akt XVII Amc 44/02).

Poz. 392. *Wszelkie wniesione przez kursanta opłaty nie podlegają zwrotowi* (wpis na podstawie wyroku SOKiK z dnia 16 grudnia 2004r. sygn. akt XVII Amc 19/04)

Poz. 393. *Wpłaty dokonane przez słuchacza nie podlegają zwrotowi* (wpis na podstawie wyroku SOKiK z dnia 16 grudnia 2004r. sygn. akt XVII Amc 19/04).

Poz. 726. *Nieusprawiedliwione zaleganie z uiszczeniem czesnego lub innych opłat spowoduje skreślenie z listy studentów* (wpis na podstawie wyroku SOKiK z dnia 27 lutego 2006r. sygn. akt XVII Amc 105/04).

Nadto, w toku postępowania, ustalono, że w oparciu o § 7 wzorców umów o naukę, Uczelnia pobiera równowartość 100 Euro tytułem opłaty za wydanie legitymacji studenckiej, indeksu, książeczki zdrowia oraz dyplomu ukończenia studiów wraz z dwoma jego odpisami.

Prezes Urzędu zważył, co następuje:

Stosownie do art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów ochrona interesów przedsiębiorców i konsumentów podejmowana w ramach działań Prezesa Urzędu jest prowadzona w interesie publicznym. Działania oparte na przepisach niniejszej ustawy są zatem podejmowane w interesie publicznym, w celu ochrony interesów zbiorowości, a nie wprost poszczególnych, indywidualnych uczestników rynku. Naruszenie interesu publicznego stanowi bezwzględny warunek do uznania kompetencji Prezesa Urzędu do rozstrzygnięcia określonej sprawy. Interes publiczny zostaje naruszony wówczas, gdy oceniane działania godzą w interesy ogólnospoleczne i dotyczą szerokiego kręgu uczestników rynku i poprzez to powodują

zaburzenia w jego prawidłowym funkcjonowaniu. Do naruszenia interesu publicznego dochodzi, gdy skutki określonych działań mają charakter powszechny, dotyczą wszystkich potencjalnych podmiotów na danym rynku.

W ocenie Prezesa Urzędu, rozpatrywana sprawa ma charakter publicznoprawny, albowiem wiąże się z ochroną interesu wszystkich konsumentów, którzy byli lub mogli stać się studentami Uczelni. Z uwagi na to, że w niniejszej sprawie wyżej opisana przesłanka została spełniona, istnieje możliwość poddania zachowania Szkoły dalszej ocenie pod kątem stosowania przez nią praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy.

Stwierdzenie istnienia przedmiotowej praktyki wymaga więc spełnienia dwóch przesłanek:

- naruszenia zbiorowego interesu konsumentów oraz
- bezprawności działania.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że naruszenie zakazu, o którym mowa w art. 24 ustawy, może zostać przypisane jedynie takiemu podmiotowi, który posiada status przedsiębiorcy w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Zgodnie z art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, ilekroć w ustawie jest mowa o przedsiębiorcy rozumie się przez to przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz.U. z 2007r., nr 155, poz. 1095), jak również osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną nie mającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej.

Zgodnie z art. 12 ustawy z dnia 27 lipca 2005r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. nr 164, poz. 1365 ze zm.), Uczelnia ma osobowość prawną. Art. 13 ust. 1. tej ustawy wskazuje, że podstawowymi zadaniami uczelni jest m.in. kształcenie studentów w celu ich przygotowania do pracy zawodowej oraz kształcenie w celu zdobywania i uzupełniania wiedzy.

Jak słusznie wywiódł Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 6 lipca 2007r. sygn. akt VI ACa 295/2007, niepubliczna szkoła wyższa świadcząca odpłatnie usługi edukacyjne ma status przedsiębiorcy i nie stoi powyższemu na przeszkodzie przepis art. 106 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, który stanowi, że prowadzenie przez uczelnię działalności dydaktycznej, naukowej, badawczej, doświadczalnej, artystycznej, sportowej, diagnostycznej, rehabilitacyjnej lub leczniczej nie stanowi działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. nr 173, poz. 1807 ze zm.). Sąd Apelacyjny podkreślił, że *za przedsiębiorcę w rozumieniu ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów uważa się nie tylko przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej (pojęcie przedsiębiorcy w wąskim słowa znaczeniu), ale także m.in. osobę prawną organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, do której to szeroko rozumianej kategorii przedsiębiorców zaliczyć należy uczelnię niepubliczną. Niepubliczna szkoła wyższa organizuje i świadczy usługi edukacyjne, które ze względu na ich charakter i przydatność ukierunkowane są na zaspokajanie potrzeb społeczeństwa w zakresie edukacji. Są to więc, w ocenie Sądu Apelacyjnego, usługi o charakterze użyteczności publicznej (...). Niepubliczna szkoła wyższa prowadzi działalność w zakresie organizowania i świadczenia usług edukacyjnych odpłatnie, systematycznie, we własnym imieniu, na rachunek uczelni jako odrębnej osoby prawnej, zawodowo, w sposób zorganizowany i ciągły, przez uprawnionych pracowników uczelni, profesjonalnie działalność ta podporządkowana jest regułom opłacalności i*

racjonalnego gospodarowania, co łącznie czyni taki podmiot uczestnikiem obrotu gospodarczego w określonym przedmiotowo zakresie.

Także SOKiK we wcześniejszym wyroku z dnia 5 lutego 2003r. sygn. akt XVII Ama 36/02 stwierdził, że usługi edukacyjne o charakterze zarobkowym świadczone przez szkołę wyższą są działalnością o charakterze użyteczności publicznej, zbliżoną do działalności gospodarczej, a podmiot świadczący te usługi jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 pkt 1 a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004r. sygn. akt III SK 22/04 oraz wyroki SOKiK z dnia 28 września 2005r. sygn. akt XVII Amc 18/05 i 12 grudnia 2005r. sygn. akt XVII Amc 80/2004.).

W świetle powyższego, skoro Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Gastronomii jako niepubliczna szkoła wyższa posiada osobowość prawną i na zasadzie odpłatności organizuje i świadczy usługi edukacyjne, które są usługami o charakterze użyteczności publicznej uznać należy, że posiada status przedsiębiorcy na gruncie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przechodząc do rozważań dotyczących wypełnienia przez Wyższą Szkołę Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu przesłanki naruszenia zbiorowych interesów konsumentów, w pierwszej kolejności podkreślić należy, iż studenci, z którymi uczelnia zawiera umowy o odpłatną naukę na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych, są konsumentami w rozumieniu art. 22¹ k.c., tj. osobami fizycznymi dokonującymi czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z ich działalnością zawodową lub gospodarczą, a zatem, stosownie do przepisu art. 4 ust. 12 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, są także konsumentami w rozumieniu tej ustawy. Wszelkie działania wymierzone w interesy tej grupy podmiotów mogą być więc oceniane w aspekcie naruszenia przepisu art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Niezbędne jest ponadto wykazanie, że bezprawne działanie Przedsiębiorcy godzące w interes konsumentów dotyczy tzw. **zbiorowego interesu konsumentów**. W uzasadnieniu wyroku z dnia 10 kwietnia 2008r. sygn. akt III SK 27/07, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że gramatyczna wykładnia tego pojęcia prowadzi do wniosku, że chodzi o zachowanie przedsiębiorcy, które godzi w interesy grupy osób stanowiących określony zbiór. Rezultaty tej wykładni modyfikuje zastrzeżenie, że nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma interesów indywidualnych. Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że przy konstruowaniu pojęcia „zbiorowy interes konsumentów” nie można opierać się tylko i wyłącznie na tym, czy oceniana praktyka skierowana jest do nieoznaczonego z góry kręgu podmiotów. W ocenie Sądu Najwyższego, wystarczające powinno być ustalenie, że zachowanie przedsiębiorcy nie jest podejmowane w stosunku do zindywidualizowanych konsumentów, lecz względem członków danej grupy (określonego kręgu podmiotów), wyodrębnionych spośród ogółu konsumentów, za pomocą wspólnego dla nich kryterium. Sąd Najwyższy uznał zatem, że *praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest (...) takie zachowanie przedsiębiorcy, które podejmowane jest w warunkach wskazujących na powtarzalność zachowania w stosunku do indywidualnych konsumentów wchodzących w skład grupy, do której adresowane są zachowania przedsiębiorcy, w taki sposób, że potencjalnie ofiarą takiego zachowania może być każdy konsument będący klientem lub potencjalnym klientem przedsiębiorcy.*

Opisane sentencji niniejszej decyzji, działania Wyższej Szkoły Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu godzą w interesy nieograniczonej liczby konsumentów, których nie da się zidentyfikować. Niezgodnymi z prawem działaniami może bowiem zostać dotknięta nieograniczona liczba osób, tzn. wszyscy konsumenci, którzy zawarli z Uczelnią umowy o naukę oraz wszyscy jej potencjalni kontrahenci. W tym wypadku, z samej istoty posługiwania się przez Uczelnię wzorcami umownymi wynika powtarzalność jego zachowania wobec takich osób.

Z kolei bezprawność, do której odwołuje się ustawodawca, tradycyjnie ujmowana jest jako sprzeczność z prawem. Stanowisko takie znajduje też oparcie w uzasadnieniu rządowego projektu ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. (Dz. U. Nr 129, poz. 1102) [pogląd ten odnosi się co prawda do poprzednio obowiązującej ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, ale pozostaje również aktualny na gruncie obowiązującej ustawy], która wprowadziła do ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przepisy regulujące postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, zgodnie z którym „same przepisy art. 23a – 23d ustawy nie regulują konstrukcji bezprawności działań przedsiębiorcy. Działania te mogą okazać się bezprawne w razie ustalenia, że doszło do naruszenia przepisów innych ustaw, także zasad współżycia społecznego i dobrych obyczajów”. Pojęcie „porządek prawny” obejmuje zatem nakazy i zakazy wynikające z normy prawnej, a także nakazy i zakazy wynikające z norm moralnych i obyczajowych określanych jako zasady współżycia społecznego. Bezprawność jest kategorią obiektywną. Przy jej ocenie rozważyć należy każdorazowo kwestię, czy czyn sprawcy był zgodny, czy też niezgodny z obowiązującymi zasadami porządku prawnego. Źródłem tych zasad są normy prawa powszechnie obowiązującego - jako reguły postępowania wyznaczone przez nakazy i zakazy wynikające z norm prawa pozytywnego (w szczególności prawa cywilnego, karnego, administracyjnego, pracy, finansowego, ustaw i aktów prawnych regulujących poszczególne dziedziny gospodarki, itp.) oraz nakazy i zakazy wynikające z zasad współżycia społecznego, czyli tzw. dobre obyczaje (por.: G. Bieniek, Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga III. Zobowiązania. Tom I, Warszawa 2006, także Lex Polnica). O bezprawności działania decyduje całokształt okoliczności konkretnego stanu faktycznego (uzasadnienie do I PKN 267/2001 wyrok Sądu Najwyższego – Izba Administracyjna – Lex Polnica).

Sąd Najwyższy wskazał, że o bezprawności działania można mówić wówczas, gdy nie zachodzi żadna ze szczególnych okoliczności usprawiedliwiających określone działanie, tj. działanie dozwolone przez obowiązujące przepisy, wykonywanie prawa podmiotowego, zgoda pokrzywdzonego lub działanie w obronie uzasadnionego interesu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.10.1989 r. II CR 419/89 OSP 1990/11-12 poz. 377).

W art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zamieszczono przykładowe wyliczenie praktyk zakazanych przez ustawodawcę.

W odniesieniu do zarzutów określonych w pkt I i II sentencji niniejszej decyzji, a postawionych Wyższej Szkole Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu, bezprawność przypisanej praktyki wynika z tożsamości stosowanych postanowień umownych z postanowieniami wpisanymi do rejestru niedozwolonych postanowień umownych. W art. 24 ust. 2 pkt 1 cyt. wyżej ustawy, ustawodawca wskazał bowiem, że praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem sądowym, Prezes Urzędu może stwierdzić stosowanie praktyki określonej w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów również w odniesieniu do przedsiębiorcy, który nie był stroną postępowania sądowego zakończonego wpisaniem danej klauzuli do rejestru niedozwolonych postanowień umownych.

Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 2 grudnia 2005r. sygn. akt VI ACa 760/05 podkreślił, że praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest posługiwanie się postanowieniem wpisanym do rejestru w oderwaniu od zagadnienia, czy wpis do rejestru powstał w związku ze stosowaniem wzorca umowy przez podmiot, co do którego bada się stosowanie praktyki. Naruszenie interesów konsumentów może nastąpić, jak wskazał Sąd, w wyniku działań podmiotów, które stosują klauzule abuzywne już wpisane do rejestru, przy czym wpis taki związany był z działaniami innych przedsiębiorców.

Z kolei w wyroku z dnia 25 maja 2005r. sygn. akt XVII Ama 46/04, SOKiK wyraził pogląd, że dla uznania określonej klauzuli za niedozwolone postanowienie umowne wystarczy stwierdzenie, że mieści się ona w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru i nie jest konieczna literalna zgodność porównywanych klauzul. Czynnikiem przesądzającym o podobieństwie klauzul powinien być bowiem zamiar, cel, jakiemu ma służyć kwestionowane postanowienie. Jeśli więc cel utworzenia spornej klauzuli odpowiada celowi sformułowania klauzuli uznanej za niedozwoloną, oba zapisy można uznać za tożsame.

Przedstawione powyżej orzecznictwo potwierdza uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006r. sygn. akt III SZP 3/2006, w której uznano, że *stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie- Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479¹⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 23a¹*. Odwołując się do argumentów o charakterze celowościowym oraz kierując się potrzebą zapewnienia skuteczności tego przepisu, Sąd Najwyższy podkreślił, że *praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów obejmuje również przypadki wprowadzenia jedynie zmian kosmetycznych, polegających na przestawieniu szyku wyrazów lub zastąpieniu jednych wyrazów innymi, jeżeli tylko wykładnia postanowienia pozwoli stwierdzić, że jego treść mieści się w hipotezie zakazanej klauzuli. Stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru, która wywołuje takie same skutki godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej co wpisana do rejestru. (...) Możliwość uznania zachowania przedsiębiorcy, polegającego na stosowaniu postanowień wzorców umownych, które nie mają identycznego brzmienia jak postanowienia wpisane do rejestru, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów w sposób istotny zwiększa skuteczność obu instytucji (tj. niedozwolonych postanowień umownych oraz praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumenta), zniechęcając przedsiębiorców do obchodzenia wpisów dokonanych w rejestrze niedozwolonych postanowień.*

Nie jest więc konieczna dokładna, literalna zbieżność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej. Niedozwolone będą również takie postanowienia umów, które mieszczą się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru, których treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną wykładnię.

Analizując działania Szkoły polegające na stosowaniu niedozwolonych klauzul umownych należy odnieść się na wstępie do zarzutu Szkoły dotyczącego uzgodnienia stosowanych wzorców umów z Prezesem Urzędu. Wymaga podkreślenia, że kwestionowane w toku niniejszego postępowania postanowienia zostały uznane za tożsame z klauzulami uznanymi przez SOKiK za abuzywne i wpisanymi do rejestru niedozwolonych postanowień dopiero pod koniec 2004 r. i z datą późniejszą. Tymczasem abstrakcyjna kontrola stosowanych przez Uczelnię wzorców umów (sygn. akt RPZ-62/11/04/AC) została przeprowadzona w drugiej połowie 2004 r. i zakończyła się 20 listopada 2004 r. W okresie przeprowadzania przedmiotowej kontroli SOKiK nie

¹ W obowiązującej obecnie ustawie z dnia 16.02.2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów, praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów uregulowana została w art. 24.

kwestionował postanowien dotyczących bezzwrotności uiszczonej opłaty wpisowego, czy skreślenia z listy studentów bez uprzedniego pisemnego wezwania do zapłaty zaległości z tytułu opłaty czesnego. Aktualnie jednak orzecznictwo ww. Sądu przyjmuje stanowisko, że podmiot świadczący usługi edukacyjne nie może zastrzec w stosowanym przez siebie wzorcu, że nie zwraca kontrahentowi opłaty wpisowego bez względu na to, z czyjej winy dojdzie do rozwiązania umowy. Uczelnia musi bowiem liczyć się z możliwością poniesienia strat w sytuacji rezygnacji studenta ze studiów i jako podmiot profesjonalnie prowadzący działalność gospodarczą nie może przenosić ryzyka gospodarczego na studenta. Nadto, w orzecznictwie SOKiK podkreśla się, że dobre obyczaje wymagają, aby w przypadku niewykonywania zobowiązań finansowych przez studenta zastosowanie znalazł art. 491 § 1 Kodeksu cywilnego. Należy również zauważyć, że rejestr niedozwolonych postanowień umownych jest dynamiczny, wpisywane są do niego nowe klauzule, a przedsiębiorca powinien monitorować jego treść i dostosowywać swoje wzorce do wymogów prawa.

I.

W prowadzonym postępowaniu administracyjnym, Prezes Urzędu uznał za niedozwolone postanowienia przewidujące bezzwrotny charakter opłat wnoszonych przez konsumenta w związku z rekrutacją, o treści: „*Student zgłaszając wolę podjęcia studiów w Uczelni wpłaca jednorazowo kwotę 500 PLN (pięćset złotych) tytułem wpisowego, które nie podlega zwrotowi w przypadku nie zawarcia przez strony umowy o odbywaniu studiów, bądź rozwiązania umowy w trybie § 11 jej treści, oraz ukończenia studiów. Wpisowe pokrywa koszty administracyjne związane z przyjęciem Kandydata na studia*” (§4 umowy o naukę), *W przypadku odstąpienia od umowy przed rozpoczęciem pierwszego roku studiów, w terminie do 15 września Student traci wpisowe w kwocie 500 PLN (...)*” (§12 umowy o naukę).

Wyrokiem z dnia 3 kwietnia 2006r. sygn. akt XVII Amc 19/05, SOKiK orzekł, że niedozwolone jest postanowienie o treści: *Opłaty w postaci wpisowego oraz czesne nie podlegają zwrotowi.* Postanowienie to zostało następnie wpisane w poz. 1297 rejestru niedozwolonych postanowień umownych. Z kolei, na podstawie wyroku z dnia 9 czerwca 2003r. sygn. akt XVII Amc 44/02, SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie w brzmieniu: *Wpłacona w momencie zapisu kwota 150 zł jest przeznaczona na pokrycie kosztów administracyjnych i dystrybucyjnych i nie podlega zwrotowi w przypadku rezygnacji* (poz. 426 rejestru). Zasadę bezzwrotności opłat wnoszonych przez konsumentów na rzecz szkoły SOKiK zakwestionował także w wyroku z dnia 16 grudnia 2004r. sygn. akt XVII Amc 19/04 uznając za niedozwolone postanowienia o treści: *Wszelkie wniesione przez kursanta opłaty nie podlegają zwrotowi* (poz. 392 rejestru) oraz *Wpłaty dokonane przez słuchacza nie podlegają zwrotowi* (poz. 393 rejestru). We wszystkich wskazanych wyrokach SOKiK zakwalifikował ww. postanowienia jako niedozwolone na podstawie art. 385³ pkt 12 i 13 Kodeksu cywilnego. SOKiK uznał, że postanowienia te wyłączają obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczonej zapłaty za świadczenie nie spełnione w całości lub części, jeżeli konsument rezygnuje z zawarcia umowy lub jej wykonania oraz przewidują utratę prawa żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, gdy strony wypowiadają, rozwiązują lub odstępują od umowy. W uzasadnieniu pierwszego z powołanych wyżej wyroków, SOKiK zwrócił uwagę, że tego rodzaju klauzule jednoznacznie i bezwarunkowo stanowią, że przedsiębiorca nie ma obowiązku zwrotu wpisowego w żadnym wypadku, w tym w szczególności w przypadku rezygnacji konsumenta z zawarcia lub wykonania umowy, a także odstąpienia od umowy lub jej rozwiązania. SOKiK podkreślił, że klauzula tej treści nie zawiera w tym zakresie żadnych wyjątków. Z kolei uzasadniając wyrok z dnia 16 grudnia 2004r. sygn. akt XVII Amc 19/04, SOKiK podzielił argumentację Prezesa Urzędu, że klauzule te mogą także naruszać zasady współżycia takie jak: zaufanie, życzliwość i uczciwość i kolidować z dobrymi obyczajami kupieckimi. Brak możliwości otrzymania zwrotu wpłaconych środków, pomimo rezygnacji

sluchacza przed rozpoczęciem wykonywania umowy tj. przed rozpoczęciem zajęć, jest bowiem nieadekwatny do ochrony kupca przed pochopnością decyzji i działań konsumenta.

W ocenie Prezesa Urzędu, postanowienia stosowane przez Wyższą Szkołę Hotelarstwa i Gastronomii są tożsame ze wskazanymi wyżej klauzulami wpisanymi do rejestru niedozwolonych postanowień umownych. Podobnie jak ww. klauzule, bezwarunkowo i w każdej sytuacji wyłączają obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczonych opłat. Należy zauważyć, że zgodnie z zakwestionowanymi postanowieniami, studentom nie przysługuje zwrot wpisowego nawet wówczas, kiedy do zawarcia umowy nie dojdzie z winy szkoły. Wzorce umów o naukę nie przewidują także zwrotu wpisowego w sytuacji, gdy przyczyny rezygnacji z nauki (rozwiązania umowy) występują wprawdzie po stronie studenta, ale nie można przypisać mu jakiegokolwiek winy. W tym zakresie więc postanowienia te bezwarunkowo wyłączają obowiązek zwrotu uiszczonej przez konsumenta opłaty wpisowej.

W toku postępowania Uczelnia podniosła, że zakwestionowane przez Prezesa Urzędu postanowienia uwzględniają faktyczne kwoty ponoszone przez Uczelnię w związku z procesem rekrutacji nowych studentów i słuchaczy. Nabór wiąże się bowiem z kosztami zarówno osobowymi i bezosobowymi, które Uczelnia pokrywa wyłącznie z własnych statutowych wpływów, gdyż nie otrzymuje żadnych dotacji. Równocześnie Uczelnia przywołała oświadczenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego stanowiące odpowiedź na interpelację poselską nr 1769 z dnia 31 marca 2008 r., w której ww. Minister stwierdził, iż w oparciu o art. 99 ust. 4 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym, zasady i wysokość opłat związanych z przebiegiem studiów określa organ wskazany w statucie i dotyczy to wszystkich opłat edukacyjnych związanych z przebiegiem studiów.

W ocenie Prezesa Urzędu takie stanowisko Szkoły uznać należy za bezzasadne. Przyjęcie, że Uczelnia musi kalkulować przychody i koszty na cały rok akademicki ze stosownym wyprzedzeniem nie może oznaczać przenoszenia całego ryzyka prowadzenia działalności gospodarczej, jaką niewątpliwie jest świadczenie odpłatnych usług edukacyjnych, na konsumenta.

Ustosunkowując się do zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, Uczelnia, w piśmie z dnia 21 grudnia 2010 r., poinformowała o zmianie treści zakwestionowanego postanowienia § 4 wzorców umów o naukę, które po modyfikacji otrzyma brzmienie: „Student zgłaszając wolę podjęcia studiów w Uczelni wpłaca jednorazowo kwotę 500 PLN (pięćset złotych) tytułem wpisowego, która nie podlega zwrotowi w przypadku rozwiązania umowy w trybie § 11 jej treści, oraz ukończenia studiów. wpisowe pokrywa koszty administracyjne związane z przyjęciem na studia”. Zgodnie z oświadczeniem Szkoły, zmiana treści ww. postanowienia miała zostać obwieszczona stosownym zarządzeniem Rektora w ogólnodostępny sposób na terenie Uczelni. Uczelnia oświadczyła również, iż nie zdarzyła się sytuacja, w której kandydat na studenta Uczelni, po wpłaceniu wpisowego, nie podpisał umowy o naukę, a tym samym utracił wpłacone wpisowe.

Analizując treść zmodyfikowanego postanowienia § 4 wzorców umów o naukę, Prezes Urzędu doszedł jednak do wniosku, że nowa treść tego paragrafu nie niweluje abuzywności ww. postanowienia. W tym miejscu odnieść się należy do treści przywołanego przez Uczelnię postanowienia § 11 wzorców umów o naukę, który stanowi o kosztach, jakimi obciążany jest student w przypadku rezygnacji z nauki. W treści przedmiotowego postanowienia Uczelnia zwalnia studenta rezygnującego z nauki do 15 września każdego roku akademickiego, z wszelkich opłat za okres objęty umową po tym terminie. Z kolei w przypadku rezygnacji albo skreślenia z listy, po 15 września danego roku akademickiego, student zobowiązany jest do uiszczenia szacunkowo określonej kwoty stanowiącej równowartość poniesionych przez Szkołę kosztów. Podkreślić należy, że mimo zmienionej treści postanowienia zamieszczonego w § 4 ww. wzorców, w dalszym ciągu wyłącza obowiązek zwrotu studentowi lub słuchaczowi uiszczonych zapłaty za

świadczenie nie spełnione w całości lub części, jeżeli konsument rezygnuje z wykonania umowy o naukę. Oznacza to, że student, który podpisze z Uczelnią umowę o naukę, a następnie jeszcze przed rozpoczęciem zajęć (do 15 września danego roku akademickiego) złoży pisemną rezygnację ze studiów, nie będzie mógł domagać się zwrotu uiszczanego wpisowego. Zmodyfikowane postanowienie w dalszym ciągu nie stanowi podstawy do zwrotu spornego wpisowego, gdy do rozwiązania umowy dojdzie co prawda na skutek przyczyn leżących po stronie studenta, aczkolwiek przez niego niezawinionych.

Biorąc pod uwagę powyższe orzeczono jak w pkt I sentencji niniejszej decyzji.

II.

Zarzut stosowania niedozwolonych postanowień umownych objął również postanowienie, które przyznaje WSHiG prawo do rozwiązania umowy w trybie natychmiastowym- bez zachowania okresu wypowiedzenia- w sytuacji, gdy student pozostaje w zwłoce w zapłacie czesnego przez kolejne dwa miesiące (§ 9 ust. 2 umowy o naukę).

W ocenie Prezesa Urzędu, postanowienie to mieści się w hipotezie klauzuli niedozwolonej wpisanej w poz. 726 rejestru, o treści: *Nieusprawiedliwione zaleganie z uiszczeniem czesnego lub innych opłat spowoduje skreślenie z listy studentów* (wpis na podstawie wyroku SOKiK z dnia 27 lutego 2006r. sygn. akt XVII Amc 105/04). Zdaniem Prezesa Urzędu, obydwie porównywane postanowienia wywołują tożsame skutki prawne, wiążąc prawo uczelni do skreślenia konsumenta z listy studentów z niewykonaniem przez konsumenta zobowiązania finansowego, bez uprzedniego wyznaczenia mu dodatkowego terminu do jego wykonania. W ocenie Prezesa Urzędu, dobre obyczaje we wzajemnych relacjach WSHiG i konsumentów wymagają, aby w przypadku niewykonywania zobowiązań finansowych przez konsumenta zastosowanie znalazł przepis art. 491 §1 Kodeksu cywilnego. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, iż w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy. Dopiero zatem po upływie dodatkowego, wyznaczonego konsumentowi terminu do wykonania świadczenia pieniężnego, Uczelnia winna mieć zapewnione prawo do skreślenia studenta z listy. Niewyznaczenie natomiast konsumentowi dodatkowego terminu do wykonania zobowiązania przesądza o ukształtowaniu jego praw i obowiązków w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza jego interesy (art. 385¹§ 1 Kodeksu cywilnego).

Biorąc pod uwagę powyższe, spełnione zostały obie przesłanki niezbędne do uznania, że Szkoła stosuje praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów; wykazana została zarówno bezprawność jej działań jak i naruszenie zbiorowego interesu konsumentów.

Zgodnie z art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, nie wydaje się decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującą zaniechanie jej stosowania, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 24. W takim przypadku Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającą zaniechanie jej stosowania, przy czym ciężar udowodnienia okoliczności zaniechania stosowania zarzucanej praktyki spoczywa na przedsiębiorcy (art. 27 ust. 3).

W toku prowadzonego postępowania Uczelnia podniosła, że skreślenie studenta z listy, w przypadku, gdy pozostaje on w zwłoce z opłatą czesnego przez kolejne dwa miesiące, w praktyce zawsze było poprzedzane dodatkowym wezwaniem do zapłaty zaległego czesnego, z pouczeniem o skreśleniu z listy studentów w przypadku niezastosowania do treści doręczonego wezwania. Jednocześnie Uczelnia wskazała, że w dniu 15 września 2010 r., zmieniła w stosowanych wzorcach umów treść zakwestionowanego postanowienia, dodając do niego następującą treść: „i

mimo wezwania na piśmie do zapłaty zaległego czesnego za co najmniej dwumiesięczny okres, nie zapłaci zaległej kwoty w terminie 14 dni od daty doręczenia wezwania”.

W świetle podjętych przez Uczelnię działań Prezes Urzędu uznał, że z dniem 15 września 2010r. Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu zaprzestała stosowania przypisanej jej praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, polegającej na stosowaniu we wzorcu umowy o naukę niedozwolonego postanowienia umownego zamieszczonego w § 9 ust. 2.

Biorąc pod uwagę powyższe, należało orzec jak w pkt II sentencji niniejszej decyzji.

III.

W zakresie zarzutu określonego w pkt III sentencji niniejszej decyzji, bezprawność działania Wyższej Szkoły Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu należy wywieść z przepisów rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2006 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów. Zgodnie z § 20 ust. 1 ww. aktu prawnego, Uczelnia pobiera opłaty za wydanie następujących dokumentów: legitymacji studenckiej i jej duplikatu, indeksu i jego duplikatu, dyplomu ukończenia studiów, jego duplikatu oraz dodatkowego odpisu w tłumaczeniu na język polski oraz dokumentu stwierdzającego ukończenie studiów podyplomowych i jego duplikatu. W ust. 2 przywołanego paragrafu rozporządzenia szczegółowo określono wysokość opłat za wszystkie ww. dokumenty i tak: za wydanie legitymacji studenckiej opłata ta wynosi 5 zł (w przypadku elektronicznej legitymacji studenckiej – odpowiednio 17 zł), , za indeks - 4 zł, za dyplom ukończenia studiów wraz z dwoma jego odpisami – 60 zł, za tłumaczenie dyplomu – 40 zł, za dokument poświadczający ukończenie studiów podyplomowych – 30 zł. Z kolei na mocy § 20 ust. 3 tego rozporządzenia, za duplikaty wszystkich ww. dokumentów szkoła wyższa może pobierać opłatę w wysokości o połowę wyższą niż za wydanie oryginału.

W przedmiotowej sprawie Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Gastronomii pobiera opłatę za: indeks, legitymację, książeczkę zdrowia oraz polski dyplom ukończenia studiów w kwocie stanowiącej równowartość 100 Euro. Z przedłożonej przez nią kalkulacji opłat wynika, iż wydanie legitymacji studenckiej kosztuje Szkołę [...] zł, za wydanie indeksu Uczelnia płaci [...] zł, z kolei koszt wydania książeczki zdrowia studenta kształtuje się na poziomie [...] zł, wydanie dyplomów z odpisami to wydatek rządu [...] zł. Oprócz kosztów związanych z wydaniem ww. dokumentów Uczelnia obciąża studentów jeszcze kosztami kart egzaminacyjnych oraz protokołów egzaminacyjnych, które w przeliczeniu na wszystkich studentów wynoszą łącznie odpowiednio: [...] zł i [...] zł. Uczelnia ponosi również koszty osobowe i bezosobowe pracowników administracji zaangażowanych w przygotowanie i prowadzenie dokumentów, a także ewidencji przebiegu studiów, wpisów w albumach studentów, księgi dyplomów, elektronicznej dokumentacji przebiegu studiów oraz informatycznego administrowania siecią Szkoły, które według szacunku Uczelni wynoszą [...] zł. Łącznie koszt wydania dokumentów i obsługi studentów w ww. zakresie Szkoła oszacowała na kwotę [...] zł. Zakładając, że na rok akademicki 2009/2010 Szkoła podpisała [...] umów o świadczenie usług edukacyjnych, koszt ponoszony w związku z wydaniem ww. dokumentów i z uwzględnieniem ww. czynności wynosi [...] zł w przeliczeniu na jednego studenta. Równocześnie Uczelnia podniosła, iż zgodnie z art. 99 ust. 4 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, przywołane przez Prezesa Urzędu rozporządzenie w części dotyczącej wysokości ww. opłat dotyczy wyłącznie uczelni publicznych, które w całości lub w znacznej części pokrywają w tym zakresie koszty z dotacji budżetowych. Uczelnia podkreśliła nadto, iż jako uczelnia niepubliczna nie jest dotowana z budżetu państwa, tym samym nie uzyskuje żadnych środków na wykonanie ww. dokumentów dla studentów. Zdaniem Uczelni ustawodawca, w oparciu o art. 99 ust. 4 cyt. ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawodawca pozostawił te opłaty dla statutowych organów Uczelni.

Odnosząc się do stanowiska WSHiG, należy zauważyć, iż szkolnictwo wyższe podlega przepisom ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2005 r. Nr

164, poz. 1365 ze zm.), która zgodnie z art. 1 ust. 1, ma zastosowanie do publicznych i niepublicznych uczelni akademickich i zawodowych oraz rozporządzeniom wydanym na jej podstawie, a więc również rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2006 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów. W związku z powyższym, każda uczelnia należąca do ww. kategorii, a więc również Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu, zobligowana jest do przestrzegania przepisów ww. aktów prawnych. Dlatego też pobieranie opłat za wydanie ww. dokumentów w wysokości wyższej niż przewidział to ustawodawca, należy uznać za zachowanie bezprawne.

Biorąc pod uwagę powyższe orzeczono jak w pkt III sentencji niniejszej decyzji.

IV.

Zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu może w drodze decyzji nałożyć na przedsiębiorcę, który dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, w rozumieniu art. 24 ustawy, karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary.

Z powołanego wyżej przepisu wynika, że kara pieniężna ma charakter fakultatywny. Zatem o tym, czy w konkretnej sprawie w odniesieniu do wskazanego przedsiębiorcy zasadne jest nałożenie kary pieniężnej decyduje, w ramach uznania administracyjnego, Prezes Urzędu. Zwrócić należy uwagę, iż przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie określają jakichkolwiek przesłanek, od których uzależnione byłoby podjęcie decyzji o nałożeniu kary. Ustawodawca wskazał jedynie w art. 111 cyt. ustawy te okoliczności, które Prezes Urzędu winien uwzględnić decydując o wymiarze kary pieniężnej, wymieniając okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy.

Biorąc pod uwagę okoliczności sprawy, przede wszystkim charakter zarzucanych Uczelni praktyk, w tym liczbę klauzul niedozwolonych, których stosowanie jej przypisano, Prezes Urzędu uznał, że nałożenie kary pieniężnej na Wyższą Szkołę Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu jest w pełni uzasadnione.

Okolicznością przemawiającą za zastosowaniem wobec Uczelni kary pieniężnej, w zakresie stosowania niedozwolonych postanowień umownych, jest ponadto fakt, iż jako szkoła wyższa Uczelnia powinna mieć świadomość, że nie może stosować klauzul uznanych za niedozwolone i wpisanych do rejestru niedozwolonych postanowień umownych. Rejestr ten, co wymaga podkreślenia, jest jawny i powszechnie dostępny, a stosowanie postanowień do niego wpisanych oznacza wprowadzenie do umowy elementu bezwzględnie przez prawo zakazanego. Szkoła winna zatem zdawać sobie sprawę z konieczności konstruowania wzorców umownych z uwzględnieniem przepisów art. 385¹ i nast. Kodeksu cywilnego, jak również konieczności dostosowywania wykorzystywanych przez siebie wzorców do treści wpisów zamieszczanych w rejestrze. Nie bez znaczenia dla oceny przesłanek uzasadniających nałożenie kary jest również fakt, iż Prezes Urzędu prowadził już abstrakcyjną kontrolę stosowanych przez Uczelnię wzorców umów. Przedmiotowe postępowanie RPZ-62/11/04, zakończyło się dobrowolnym zaniechaniem stosowania niedozwolonych postanowień umownych zakwestionowanych przez Prezesa Urzędu. Szkoła powinna zatem dolożyć należytej staranności i na bieżąco monitorować rejestr niedozwolonych postanowień umownych, celem eliminowania ze stosowanych przez nią wzorców zapisów tożsamyh z klauzulami uznanyh przez SOKiK za niedozwolone.

Ustalenie kar w przedmiotowej sprawie miało charakter wieloetapowy, co spowodowane było zaistnieniem w postępowaniu licznych okoliczności mających wpływ na jej wysokość. Ustalając wymiar kary pieniężnej Prezes Urzędu w pierwszej kolejności dokonał oceny wagi

stwierdzonych praktyk i na tej podstawie ustalił kwoty bazowe, stanowiące podstawę do dalszych ustaleń wysokości kary, a następnie – w oparciu o zaistniałe w sprawie okoliczności mające wpływ na wysokość kary – dokonał gradacji ustalonych w ten sposób kwot bazowych.

Przychód osiągnięty przez Uczelnię w 2009r. wyniósł [...] zł. W konsekwencji, maksymalna kara pieniężna, która mogła zostać nałożona na Szkołę to w przybliżeniu [...] zł.

W prowadzonym postępowaniu przypisano Uczelni stosowanie 3 postanowień, które zostały wpisane do rejestru postanowień niedozwolonych. Postanowienia te zawarte były w formalnie czterech, jednak co do zasady identycznych wzorcach umów. Z uwagi na fakt, iż przedmiotowe wzorce różnią się wyłącznie określeniem trybu i stopnia studiów (stacjonarne i niestacjonarne oraz I i II stopnia), wynikającą stąd wysokością czesnego oraz wskazaniem tytułu naukowego, który uzyskuje absolwent ww. Uczelni, Prezes Urzędu postanowił wymierzyć dwie kary uznając, iż w rzeczywistości Uczelnia posługuje się jednym wzorcem umownym oraz uwzględniając fakt, iż stosowania jednego z zakwestionowanych postanowień (§ 9 ust. 2 umowy o naukę) Szkoła zaniechała.

Ustalając wysokość kary pieniężnej w zakresie wskazanym w pkt I sentencji niniejszej decyzji, Prezes Urzędu wziął pod uwagę, że kwestionowane postanowienia § 4 i 12 naruszają przede wszystkim interes ekonomiczny konsumentów, wyłączając obowiązek zwrotu wpisowego w przypadku nieprzystąpienia studenta do procesu rekrutacji, czy w razie późniejszej jego rezygnacji na dalszym etapie rekrutacji. W ocenie Prezesa Urzędu nie ma wątpliwości, że postanowienia te są przejawem nierównorzędnego i nierzetelnego traktowania konsumentów i bezpośrednio naruszają ich interesy. Stopień naruszenia interesów konsumentów wyżej opisanymi działaniami Uczelni jest więc stosunkowo znaczny. Równocześnie wskazać należy, że postanowienia § 4 i 12 wszystkich analizowanych wzorców umów stosowane były od dnia 25 listopada 2004 r. Przypisana Przedsiębiorcom praktyka miała więc charakter długotrwały.

Ww. okoliczności uzasadniają ustalenie kwoty bazowej kary pieniężnej z tytułu stosowania niedozwolonych postanowień umownych w zakresie wskazanym w punktach I sentencji niniejszej decyzji w wysokości stanowiącej [...] % przychodu osiągniętego Uczelnią w 2009 r., tj. w kwocie [...] zł (słownie:...).

Charakter bezpośrednio naruszający interesy ekonomiczne i prawne konsumenta ma także postanowienie § 9 ust. 2 wzorców umów o naukę, które umożliwia skreślenie zalegającego z opłatą czesnego studenta z listy studentów bez uprzedniego pisemnego wezwania go do zapłaty tej kwoty. Prezes Urzędu zważył przy tym na fakt, że zapis ten był *de facto* martwy, tzn. Uczelnia przed skreśleniem studenta z listy zawsze wysyłała wezwanie do zapłaty należnego czesnego, wyznaczając studentowi dodatkowy termin do spłaty należności i pouczając go o konsekwencjach niewywiązania się z tego obowiązku. Równocześnie wskazać należy, że postanowienie § 9 ust. 2 wszystkich analizowanych wzorców umów stosowane było od dnia 25 listopada 2004 r. Przypisana WSHiG praktyka miała więc charakter długotrwały.

Biorąc pod uwagę powyższe, w ocenie Prezesa Urzędu, zasadne jest ustalenie kwoty bazowej kary pieniężnej nakładanej w związku ze stosowaniem postanowienia objętego zarzutem określonym w pkt II sentencji niniejszej decyzji, w wysokości stanowiącej [...] % przychodu osiągniętego przez Szkołę w 2009 r. tj. w kwocie [...] zł (słownie: ...złotych).

Następnie, miarkując karę pieniężną Prezes Urzędu rozważył, czy w sprawie występują okoliczności łagodzące lub obciążające.

Podkreślić należy, iż w toku postępowania, Uczelnia niezwłocznie po wszczęciu przeciwko niej postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, zaniechała z dniem 15 września 2010 r. stosowania niedozwolonego postanowienia zawartego w § 9 ust. 2 we wszystkich czterech wzorcach umów o naukę. Jednocześnie wprowadziła w treści przedmiotowego postanowienia obowiązek kierowania do studentów zalegających z opłatą czesnego wezwania do zapłaty poprzedzającego skreślenie z listy studentów.

Pismem z dnia 21.12.2010r. Uczelnia oświadczyła, że zmieniła również treść postanowienia § 4 wzorców o naukę, nadając mu brzmienie przytoczone w ustaleniach faktycznych niniejszej decyzji. Zmodyfikowane postanowienie w dalszym ciągu stanowi, w ocenie Prezesa Urzędu, niedozwolone postanowienie umowne, o którym mowa w art. 385³ pkt 12 i 13 Kodeksu cywilnego. Brak zatem podstaw do przyjęcia, że Szkoła zaniechała jego stosowania. Z kolei postanowienie § 12 analizowanych wzorców pozostało bez zmian.

Uwzględniając wszystkie ww. okoliczności, w zakresie zarzutów opisanych w pkt I sentencji przedmiotowej decyzji, Prezes Urzędu, przyjmując, że Szkoła podjęła działania zmierzające do zaprzestania stosowania niedozwolonego postanowienia umownego zawartego w § 4 analizowanych wzorców, jakkolwiek nie stanowiące pełnego zaniechania stosowania ww. praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, postanowił obniżyć ustaloną uprzednio kwotę bazową o 10%. Biorąc pod uwagę powyższe, zasadne jest nałożenie na Uczelnię kary pieniężnej, z tytułu stwierdzonych w pkt I sentencji decyzji naruszeń, w kwocie 13 153 zł, co stanowi w przybliżeniu [...] % przychodu Szkoły osiągniętego w 2009 r. i równocześnie [...] % kary maksymalnej.

Z kolei, w odniesieniu do zarzutu opisanego w pkt II niniejszej decyzji, zasadne jest, w ocenie Prezesa Urzędu, obniżenie ustalonej uprzednio kwoty bazowej o 30%. W związku z powyższym, uzasadnione jest wymierzenie Szkole kary pieniężnej z tytułu ww. naruszenia w wysokości 5.115 zł (słownie: pięć tysięcy sto piętnaście złotych), co stanowi w przybliżeniu [...] % przychodów osiągniętych przez Uczelnię w 2009 r. i równocześnie około [...] % kary maksymalnej.

Ustalając wymiar kwoty bazowej kary z tytułu stosowania praktyki opisanej w pkt III sentencji niniejszej decyzji, Prezes Urzędu wziął pod uwagę fakt, iż stosowana przez Uczelnię stawka opłaty związanej za wydanie dokumentów związanych z przebiegiem studiów, kilkukrotnie przekracza stawkę określoną w § 20 ust. 2 cyt. wcześniej Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie dokumentacji przebiegu studiów. W istotny zatem sposób uderza w ekonomiczne interesy konsumentów, a tym samym stopień naruszenia interesów konsumentów jest stosunkowo znaczny. Wążąc kwotę bazową omawianej praktyki, Prezes Urzędu uwzględnił także okres jej stosowania tj. od dnia 25 listopada 2004 r. (daty wprowadzenia do obrotu prawnego wzorców umów o naukę przewidujących ww. opłatę). Przypisana WSHiG praktyka miała więc charakter długotrwały. Ww. okoliczność uzasadnia, w ocenie Prezesa Urzędu, ustalenie kwoty bazowej kary na poziomie [...] % przychodów osiągniętych przez Uczelnię w 2009 r., tj. w kwocie [...] zł (słownie: ...złotych).

W ocenie Prezesa Urzędu, w odniesieniu do działań Uczelni opisanych w pkt III sentencji decyzji, nie występują żadne okoliczności łagodzące ani obciążające, które uzasadniałyby zmianę ustalonej kwoty bazowej. Uczelnia nie podjęła bowiem żadnych działań, które zmierzałyby do zaniechania stosowania praktyki czy rekompensaty studentom.

Biorąc pod uwagę powyższe, zdaniem Prezesa Urzędu, zasadne jest wymierzenie Wyższej Szkole Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu z tytułu stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów stypizowanej w pkt III sentencji niniejszej decyzji kary w kwocie 14 614 zł stanowiącej równowartość [...] % przychodów osiągniętych przez Uczelnię w 2009 r. i [...] % kary maksymalnej.

Zdaniem Prezesa Urzędu, kary pieniężne wskazane w pkt IV sentencji niniejszej decyzji prawidłowo spełnią zarówno rolę represyjną jako sankcja i dolegliwość za naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jak i prewencyjną, zapobiegającą ponownemu ich naruszeniu. Nie bez znaczenia jest też jej walor wychowawczy, w tym wymiar ogólny, odstrasżający dla innych przedsiębiorców prowadzących działalność edukacyjną przed stosowaniem w przyszłości tego typu praktyk w obrocie z konsumentami.

Mając na uwadze powyższe, kara pieniężna nałożona na WSHiG jest adekwatna do okresu oraz stopnia naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Z tych też względów orzeczono jak w pkt IV sentencji decyzji

Zgodnie z art. 112 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów: NBP O/O Warszawa 51101010100078782231000000.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie- Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwóch tygodni od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów- Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Poznaniu.

Otrzymuje:

1. Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Gastronomii
ul. Nieszawska 19
61-022 Poznań
2. a./a